

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1935 kl. 9 f. m.

*Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande
i anledning av väckt motion om anställande av kom-
missionärer vid rikets rådhusrätter och överdomstolar.*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 219, har herr *von Heland* — under åberopande av att enligt kungl. kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 477) angående kommissionärer hos statens förvaltningsmyndigheter kommissionär med uppgift att i vissa avseenden tillhandagå allmänheten skall finnas anställd hos vissa statsdepartement och förvaltningsmyndigheter, samt att jämlikt domsagostadgan kommissionär vidare skall finnas anställd i varje domsaga, medan däremot gällande författningar icke syntes föreskriva, att kommissionär skall finnas anställd vare sig hos överdomstolarna eller hos underdomstolarna i stad — hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Konungen anhålla, att kommissionärer måtte vardas anställda jämväl hos rikets rådhusrätter och överdomstolar med de åligganden, som angivas i »den berörda författningen».

Motionen.

Första kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket motionen av första kammaren hänvisades, anförde i sitt utlåtande nr 5 i huvudsak följande:

*Första
kammarens
andra
tilfälliga
utskotts
utlåtande.*

»Till grund för sin hemställan åberopar motionären i huvudsak följande:

Att kommissionär icke vore anställd hos rådhusrätter och överdomstolar medförde svårigheter och extra kostnader för den rättssökande allmänheten. Ville någon ingiva handlingar till en rådhusrätt eller där uttaga bevis eller erhålla andra uppgifter, måste han hänvända sig till någon i orten bosatt person, så snart han icke själv kunde infinna sig på kansliet. Kostnaderna härför torde som regel överstiga vad kommissionär ägde erhålla för motsvarande uppdrags utförande. Ännu mera anmärkningsvärt framträdde de angivna svårigheterna, då part skulle ingiva handlingar till överdomstolarna, hos vilka målen i allmänhet utföras genom skrifers ingivande. Kunde han icke själv infinna sig på expeditionen, måste han lämna på orten bosatt person i uppdrag att utföra ärendet. Rättegångsbalken uppehölle visserligen den tanken, att den, som ingåve handlingarna i målen, även utförde partens talan och torde med utgångspunkt härifrån ställa sig avvisande till möjligheten att hos myndigheten anställd kommissionär skulle få ingiva handlingarna. I verkligheten hade emellertid den, som ingåve handlingarna, som regel icke mer med målet att göra än vad skulle tillkomma en kom-

missionär. Att under sådana förhållanden avböja möjligheten att låta särskilt tillsatt kommissionär ingiva handlingarna till det låga pris, som är angivet i författningarna, syntes sakna varje fog. Vad anförts om ingivande av handlingar gällde givetvis med ännu större styrka sådana ärenden som uttagande av bevis eller inhämtande av andra uppgifter. I detta sammanhang kunde ock framhållas såsom önskvärt, att allmänheten utan anlitan- de av kommissionär städse skulle kunna direkt korrespondera med landets myndigheter och på så sätt insända handlingar och erhålla handlingar direkt översända till sig. Utredning härom syntes böra företagas. —

Något yrkande i sist antydda riktning göres likväl icke i motionärens slutliga hemställan.

*Gällande
bestämmelser.*

Enligt den s. k. domsagostadgan skall i varje domsaga finnas anställd kommissionär med åliggande att under tjänstemannaansvar och mot bestämt arvode tillhandagå den rättssökande allmänheten med ingivande till domaren — alltså icke till häradsrätten — av handlingar samt uttagande och översändande till enskild av dylika. I den i motionen likaledes åberopade kungörelsen den 30 juni 1933 lämnas i stort sett motsvarande bestämmelser om kommissionärer vid ett stort antal statliga förvaltningsmyndigheter. Kommissionärer med författningsmässigt reglerad verksamhet saknas sålunda i regel vid rikets allmänna domstolar i olika instanser, varvid ju dock, som nämnts, behovet av kommissionärer vid häradsrätterna i stort sett fylles av de i domsagostadgan avsedda kommissionärerna, varjämte kommissionär skall vara anställd vid vattendomstolarna samt, för ärenden angående inteckning i fartyg, vid Stockholms rådhusrätt. Motionären har ock begränsat sitt yrkande till att avse förhållandena vid underdomstolarna i stad och överdomstolarna, varmed närmast synes avses hovrätterna.

*Reform-
förslag.*

I en vid 1920 års riksdag i första kammaren väckt motion, nr 35, hemställdes, att riksdagen ville besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om vilka lättnader, som i vissa i motionen berörda eller närstående hänseenden skulle kunna beredas den rättssökande allmänheten. Sedan kammarens första tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisats, i sitt utlåtande hemställt att första kammaren måtte besluta anhållan hos Kungl. Maj:t om utredning angående beredande åt den rättssökande allmänheten av lättnader vid handlingars ingivande till offentliga myndigheter jämte i samband därmed stående spörsmål, samt första kammaren bifallit utskottets hemställan och andra kammaren biträtt detta beslut, anhöll riksdagen i skrivelse den 31 mars 1920 (nr 91) om utredning i berörda hänseenden. Kungl. Maj:t uppdrog utredningen åt f. d. hovrättsrådet G. Lilienberg, som den 31 december 1920 avlämnade utredningens resultat jämte förslag dels till förordning angående rätt att med allmänna posten till offentlig myndighet insända handlingar m. m., dels ock till kungörelse angående anställande av kommissionär hos rådhusrätt, magistrat och stadsstyrelse.

I fråga om dessa spörsmåls historik och de principiella frågor, som enligt

den sakkunniges förmenande därvid borde komma till beaktande, kan utskottet sålunda hänvisa till utredningen, vilken likvisst i det avseende, varom här är fråga, icke föranlett några lagstiftningsåtgärder.

I anledning av motionen har utskottet efter i föreskriven ordning gjord hemställan erhållit yttranden från rikets hovrätter, varjämte föreningen Sveriges stadsdomare och Sveriges advokatsamfunds styrelse beretts tillfälle yttra sig över densamma. Dessutom hava flertalet av rikets rådhusrätter till vederbörande hovrätt inkommit med yttranden över i motionen berörda ämnen.» Yttranden.

Ifråga om yttrandenas innehåll har utskottet lämnat en mera ingående redogörelse, till vilken hänvisas.

För egen del anförde första kammarens andra tillfälliga utskott följande:

»Av vad ovan och i de avgivna yttrandena över motionen anförts torde framgå, att behovet av kommissionärer vid rikets överdomstolar och rådhusrätter, åtminstone i större och medelstora städer, visat sig så påtagligt, att kommissionärsverksamhet som regel i en eller annan form redan anordnats. Att därav följt betydande olikformighet torde ligga i öppen dag. Å andra sidan har detta förhållande givetvis medfört, att behovet av lagbestämmelser nog gjort sig mindre kännbart. Uppenbarligen skulle det dock vara till fördel, särskilt för allmänheten utom vederbörande stad, att kommissionärsväsendet vunne en fastare utformning och mera enhetlig reglering. Största vinsten synes dock, även om frånvaron av under tjänstemannaansvar verksamma kommissionärer hittills icke medfört allvarigare olägenheter, vara att förvänta ur rättssäkerhetens synpunkt. Någon mera avsevärd olägenhet, såsom ökad omgång eller kostnad för den rättssökande allmänheten, synes näppeligen vara att befara och torde i varje fall ej kunna motväga de fördelar, som — åtminstone för de något större domstolarnas del — kunna väntas bliva följden genom ett mera enhetligt ordnat kommissionärsväsen.

Förevarande motion utmynnar i hemställan om åtgärder för kommissionärers anställande vid stads- och överdomstolar. Bortsett redan därifrån, att begreppet överdomstolar icke med nödvändighet behöver omfatta enbart hovrätterna, torde emellertid böra ifrågasättas, huruvida en nyreglering av kommissionärsväsendet i stad bör inskränkas till att avse verksamhet vid rådhusrätterna i egentlig mening. Som ovan anförts, har ofta verksamheten för de kommissionärer, som efter lokala initiativ anställts i ett flertal städer, givits en vidare ram. Lämpligt torde därför vara att vid kommissionärsväsendets ordnande jämväl kommer under omprövning, huruvida därvid icke bör inbegripas kommissionärsverksamhet även hos exempelvis städernas konkurs-, inskrivnings- och ägodelningsdomare, vid stadsstyrelser samt hos magistraterna även i andra avseenden än dem, där redan enligt nu gällande bestämmelser kommissionär skall finnas anställd.

På den närmare utformningen av hithörande bestämmelser saknar utskottet anledning att ingå, då ordnandet av kommissionärsväsendet givetvis ändock måste föregås av undersökningar och torde komma att röna infly-

tande av de lokala förhållandena. Detsamma är förhållandet med den av motionären utan särskilt yrkande berörda frågan om utvidgad rätt för enskild att genom allmänna posten träda i förbindelse med myndigheter och offentliga befattningshavare, en fråga som för övrigt ingående behandlats i f. d. hovrättsrådet Lilienbergs härovan omförmälda utredning. Utskottet, som sålunda varken har anledning ansluta sig till därvid anförda synpunkter eller finner allt gjort som härvidlag kan göras till undvikande av onödig omgång och formalism, särskilt i avseende å hithörande förhållanden vid överrätterna, förmodar emellertid att åtskilliga av dessa spörsmål enligt sin egen natur komma att beaktas i samband med kommissionärsväsendets ordnande.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att första kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för författningsmässigt ordnande av kommissionärsverksamhet vid rikets överdomstolar och städernas rättsväsen.»

*Första
kammarens
beslut.*

Första kammaren biföll vad utskottet sålunda hemställt. Andra kammaren, som delgivits detta beslut, har hänvisat ärendet till sitt femte tillfälliga utskott.

Utskottet.

Utskottet, som instämmer i vad första kammarens utskott yttrat i ärendet, hemställer,

att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 14 maj 1935.

Å utskottets vägnar:

OTTO WALLÉN.

Närvarande: Herrar Wallén, Arnemark, Fält, Englund, Petersson i Gärestad, Gustafson i Dädesjö och Lundbom.
